

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Зміст

ПРИВІТАННЯ ГОЛОВИ ВЧЕНОЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ», АКАДЕМІКА С. В. КІВАЛОВА	17
---	----

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ, ФІНАНСОВОГО ПРАВА

<i>Ківалов Сергій Васильович</i> ДЕРЖАВНА ЦІЛЬОВА ПРОГРАМА ЯК ЗАСІБ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	19
<i>Біла-Тіунова Любов Романівна</i> ОКРЕМІ НОТАТКИ ЩОДО «ПРИНЦИПУ РІВНОГО ДОСТУПУ» І «ПРИНЦИПУ НЕДИСКРИМІНАЦІЇ» У ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ	22
<i>Білоус-Осінь Тетяна Ігорівна</i> ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕДУР ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ТА НАУКИ	26
<i>Даниленко-Негара Юлія Сергіївна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВИЛ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У ЗАКОНОДАВСТВІ ПРО ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ	28
<i>Козачук Діана Анатоліївна</i> ЩОДО ОБСЯГУ ПРАВА НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	32
<i>Негара Родіон Віталійович</i> УСНІЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ АКТ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ	35
<i>Осадчий Анатолій Юрійович, Закаленко Олена Василівна</i> СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	38
<i>Слободянюк Марина Анатоліївна</i> ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.	42
<i>Стрельников Андрій Вікторович</i> АНТИКОРУПЦІЙНА СУБ'ЄКТНІСТЬ ПАТРОНАТНИХ СЛУЖБОВЦІВ: РЕТРОСПЕКТИВА НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	44
<i>Фролова Євгенія Ігорівна</i> ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.	48
<i>Чердинцев Юрій Герасимович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ АТЕСТАЦІЇ СЛУЖБОВЦІВ МИТНИХ ОРГАНІВ	50
<i>Назарчук Анастасія Валеріївна</i> ЩОДО СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОСТІ ТА ПРОТИДІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ У ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ	53
<i>Піть Ігор Юрійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ФІНАНСАМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	56
<i>Бевзюк Ангеліна Костянтинівна</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ	59
<i>Данілов Олександр Дмитрович</i> НАВЧАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ СУДОВОЇ СИСТЕМИ	62

Козачук Діана Анатоліївна
Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО ОБСЯГУ ПРАВА НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Право на апеляційне оскарження в адміністративному судочинстві є важливим елементом права на судовий захист як такий. На теперішній час це права абсолютизовано в предметному сенсі, адже будь які судові рішення адміністративних судів першої інстанції можуть бути оскаржено в апеляційному порядку. Водночас, КАС України передбачено додаткові процесуальні вимоги для оскарження певних видів ухвал: можливість їх оскарження лише одночасно з оскарженням рішення суду. Перелік ухвал, які можуть бути оскаржено окремо від рішення суду міститься в ст. 284 КАС України [1] і становлять вичерпний перелік. Із чого слід зробити висновок, що всі інші ухвали може бути оскаржено виключно разом із рішенням суду. Тим не менш, на практиці виникають ситуації, коли встановлення таких жорстких вимог звужують право на судовий захист. Зокрема слід проаналізувати питання про можливість апеляційного оскарження ухвали про відмову у поновленні провадження у справі окремо від рішень суду.

Оскільки права і свободи людини і громадянина захищаються судом (ст. 55 Конституції України) [2], кожному гарантується захист прав і свобод у судовому порядку, конституційне право на оскарження в суді будь-яких рішень, дій чи бездіяльності всіх органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб гарантовано кожному, слід визначити, чи створюють передбачені КАС України норми дієвий й ефективний механізм реалізації таких гарантій.

Судовий захист є важливим елементом механізму забезпечення реалізації прав, свобод та інтересів людини і громадянина, який охоплює сукупність правомочностей особи: 1) звернення з вимогою про захист порушеного або оскарженого права або інтересу, який охороняється законом; 2) користування всіма передбаченими законом правами і гарантіями в процесі розгляду вимоги; 3) можливість оскарження у встановленому законом порядку судового рішення. Розглядаючи питання доцільності оскарження ухвали адміністративного суду про відмову у поновленні провадження у справі окремо від рішень суду, слід проаналізувати ефективність і дієвість передбачених КАС України як процесуальних інструментів, в процесі розгляду його вимог, так і при оскарженні судових рішень.

Щодо дієвості процесуальних гарантій права особи на захист прав, свобод та інтересів особи від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Право на апеляційне оскарження судових рішень є важливим елементом системи гарантій судового захисту прав, свобод та інтересів приватних осіб в адміністративному

судочинстві, що підтверджується визнанням цього права однією з основоположних засад адміністративного судочинства (п. 6 ч. 3 ст. 2, ч. 1 ст. 13 КАС України) [1]. З точки зору функціонального аспекту апеляційного оскарження чинне процесуальне законодавство визнає можливість оскарження будь-якого судового рішення в апеляційному порядку, проте, стосовно ухвал адміністративного суду передбачає дві процесуальні форми: оскарження ухвали окремо від рішення суду першої інстанції і оскарження ухвали як частина обґрунтування рішення суду першої інстанції.

Відповідно до переліку, передбаченого ч. 1 ст. 294 КАС України, [1] ухвала про відмову у поновленні провадження у справі не підлягає оскарженню окремо від рішення суду, що може створити патову ситуацію, унеможливаючи здійснення судового захисту вцілому. Зупинення розгляду справи скаргника пов'язано з тим, що у тотожній справі (один і той самий предмет спору, одна сторона – відповідач) відкрито провадження і здійснюється судовий розгляд справи. Одночасний автономний розгляд двох тотожних адміністративних справ є неприпустимим, оскільки створює потенційні загрози принципу правової визначеності, розбалансовує судову практику, що має виражені негативні наслідки у справах щодо оскарження нормативних актів. В умовах, коли розгляд справи перебуває у залежності від результатів розгляду первинної справи, а також враховуючи беззаперечний факт тривалості судового процесу й пропуску розумних строків розгляду справи, має місце блокування реалізації права на справедливий суд. Таким чином, виникає ситуація, що закріплені ч. 2 ст. 293, ч. 1 ст. 294 КАС України [1] створюють умови, коли механізм судового захисту порушених чи оспорюваних прав особи не функціонує (є недієвим).

Цей висновок слід вважати справедливим лише умовно, адже реалізація права на судовий захист передбачає можливість застосування альтернативних інструментів адміністративного судочинства: об'єднання позовів, участь у якості третьої особи, поновлення пропущеного строку на звернення з апеляційною скаргою. Необхідно звернути увагу на те, що Верховний Суд сформував послідовну позицію: при розгляді клопотань щодо поновлення процесуального строку суди зобов'язані індивідуально підходити до кожної справи. Зокрема, суд повинен всебічно оцінити причини, що завадили своєчасному зверненню, співвідносячи їх із тривалістю затримки, поведінкою заявника у зазначений період, а також із діями, які могли свідчити про підготовку до подання заяви до суду. Усі ці обставини мають розглядатися у взаємозв'язку та сукупності. Використання альтернативних процесуальних стратегій допускається лише за наявності чітко визначених правових підстав, проте не всі з них відповідають принципу раціонального використання процесуальних ресурсів, що, своєю чергою, ставить під сумнів ефективність реалізації права на судовий захист, закріпленого Конституцією України.

Щодо ефективності процесуальних гарантій права особи на захист прав, свобод та інтересів особи від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Легітимність обмежень процесуальних прав особи, установлених в КАС України, визначається оцінкою відповідності їх вимогам пропорційності, що означає з'ясування таких питань: 1) установлення мети обмеження права, чи була вона легітимною; 2) з'ясування, чи були засоби обмеження права мінімально обтяжливими й необхідними; 3) з'ясування того, чи не суперечить обмеження, що розглядається, сутності права, що гарантується, чи передбачено альтернативні способи захисту таких прав.

Аналіз наведених показників дозволяє зробити висновок, що легітимність мети обмеження права на апеляційне оскарження ухвали про відмову в поновленні розгляду справи не обмежується лише необхідністю запобігання зловживанню процесуальними правами й вимогами процесуальної економії, Законодавча заборона апеляційного оскарження ухвал окремо від рішення суду зумовлено необхідністю оптимізації процесуальних дій суду та учасників справи і стосується тих процесуальних питань, які впливають на обґрунтованість рішення суду, але не здатні суттєво вплинути на рух справи. Слід врахувати і прагнення унеможливити ухвалення протилежних судових рішень щодо нормативного акту.

Необхідність і рівень обтяжливості обмеження права на оскарження зазначеного типу ухвал окремо від рішення суду перебуває у прямій залежності від підстав зупинення провадження. Слід визнати, що неможливість оскаржити ухвалу про відмову в поновленні судового провадження має наслідком, передусім, затягування розгляду справи на невизначений строк. Право на розгляд судом справи в розумний строк є важливою складовою конституційного права на доступ до суду (п. 7 ч. 2 ст. 129 Конституції України) [2]. Порушення вимог Конвенції у вигляді надмірної тривалості розгляду справ судами України визнано системною проблемою, яка не дозволяє в повній мірі забезпечити належний судовий захист прав і свобод людини [3]. Відтак, неможливість окремого оскарження такого типу ухвал створює вагоме обтяження для реалізації права на судовий захист.

Крім того, як зазначалося вище, наявні альтернативні засоби реалізації процесуальних прав не здатні забезпечити ефективні процесуальні стратегії. Тому, можна зробити висновок, що передбачені КАС України процесуальні гарантії права особи на захист прав, свобод та інтересів особи не є ефективними і достатніми.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Практика ЄСПЛ щодо надмірної тривалості судового провадження. *Судово-юридична газета*. 25.11.2019. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/155336-praktika-yespl-schodo-nadmirnoyi-trivalosti-sudovogo-provazhennya> .

Ключові слова: адміністративне судочинство, апеляційне оскарження, судові рішення, ухвала, поновлення провадження у справі.

Keywords: administrative proceedings, appeal, court decisions, ruling, resumption of proceedings in the case.

Негара Родіон Віталійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права,
доктор філософії (PhD) в галузі права*

УСНІЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ АКТ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

Адміністративний акт, будучи основним інструментом діяльності адміністративних органів, в п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про адміністративну процедуру» визначається як «рішення або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена) адміністративним органом для вирішення конкретної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб)» [1]. У зв'язку з цим, однією із визначальних умов законності адміністративного акта, його чинності, а також обґрунтованості та ефективності є форма його прийняття/вчинення або зовнішнього вираження. Саме форма прийняття/вчинення або зовнішнього вираження адміністративного акта формує перше враження про нього у адресата та визначає його зовнішній вигляд.

Одночасно з цим, у залежності від форми прийняття/вчинення або зовнішнього вираження у теорії адміністративного права виокремлюються усні адміністративні акти. При цьому якщо раніше їх виокремлення було переважно теоретичним, оскільки у законодавстві зустрічалося небагато прикладів прийняття усних адміністративних актів, то з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» ситуація змінилась. Так, у відповідності до ч. 1 ст. 70 цього Закону у випадках, передбачених законом, у тому числі з метою запобігання загрозі життю, здоров'ю громадян, майну або громадській безпеці, адміністративний акт може бути прийнято в усній формі [1].

Аналіз ч. 1 ст. 70 дозволяє стверджувати, що єдиною умовою прийняття адміністративного акта в усній формі є передбачення такого випадку положеннями закону. Під «законом» у цьому контексті необхідно розуміти вид законодавчих актів, а саме Закон України. У цьому випадку доцільно звернутись до визначення поняття «закон», що міститься у абз. 1 ч. 1 ст. 10 Закону України «Про правотворчу діяльність», а саме нормативно-правовий акт, прийнятий Верховною Радою України та (або) на всеукраїнському референдумі в установленому Конституцією України та законом порядку, що регулює найбільш важливі суспільні відносини [2]. З огляду на це, виключається можливість встановлення випадків